

Ds. Oane Reitsma

tekst: Exodus 2, 1-10

(tweede lezing: Matteüs 5, 21-24)

‘Dit zijn de namen van de zonen van Israël’ zo – constateerden we vorige week – begint het boek dat wij lezen: Exodus [Latijn/Grieks], maar in het Hebreeuws naar het eerste woord ervan: ‘Namen’. Het maakt voortdurend uit wat wel een naam krijgt in het boek en wat geen naam mag hebben.

‘Dit zijn de namen van de zonen van Israël’. Iedere naam krijgt een gezicht en een verhaal. Maar het valt op dat er in het begin ook vooral namen van de ‘dochters’ van Israël klinken. Vorige week Sifra en Pua. Vandaag klinkt de nieuwe naam van *dit* verhaal pas aan het eind. Het gaat over een jongetje en over zijn oudere zus. Ónze Mirjam – van M&M – zei vorige week al dat het voelde alsof ze zelf in het verhaal voorkwam. Maar een naam krijgt deze zus pas vele hoofdstukken later – over een aantal weken.

Haar rol weerspiegelt al wel een duidelijk motief van het boek. Namelijk het motief dat vrouwen (in dit boek) voor leven staan, voor nieuwe toekomst. En altijd via de weg van het onmogelijke. Zoals de onvruchtbare aartsmoeders op hoge leeftijd altijd nog op het nippertje tóch een kind krijgen, zo opent God – of: ‘God’ heeft ook nog geen naam en moet nog steeds meer een gezicht krijgen, maar laten we zeggen die Grote Bevrijdende Kracht – via deze vrouwen steeds weer een nieuwe toekomst via een onmogelijk geachte weg. Je houdt het niet voor mogelijk, maar het verhaal gaat toch weer verder. Doodlopende wegen hebben altijd weer een achter-uitgang die niemand had gezien.

Deze kleine jongen – groot leider zal hij later worden – heeft zijn leven te danken aan twaalf vrouwen. Zeven dochters van de priester komen volgende week aan bod. Nu hebben we er al vijf. Tel maar even mee. De oudere zus van het kind. De dochter van de Farao. Natuurlijk in eerste instantie de moeder, dochter van Levi. En (van vorige week) Sifra en Pua, de twee vroedvrouwen. Deze vijf vrouwen houden hem het hoofd boven water. Bij wie houd je het hoofd boven water? Iemand die dat zelf niet kan. Omdat hij er anders in verzuipt. Zelf houdt hij later, met hulp van God, het hele volk het hoofd boven water.

Maar kijk eens hoe mooi dat gecomponeerd is – een filmscript is er niks bij en Gods wegen zijn ondoorgrondelijk. Ze (die drie vrouwen vandaag) hebben allemaal een andere opzet, maar met hetzelfde doel: dit kind in leven houden. (1) De moeder probeert eerst haar kind te verstoppen, maar dat lukt niet langer. Het kind wordt groter. Ze probeert het uiterste, een kistje, maar gelooft er niet in. Het is een doodskistje, die die doodsrivier opgaat in dat land van angst. In dodenland. Een Egyptisch sarcofaagje.

(2) De zus, zelf nog kind, moet nog groot worden – en zal zéér groot worden naast haar twee broers later in het verhaal – houdt het in de gaten. Zoals je in kinderlijke naïviteit kunt denken of hopen dat dingen nog anders kunnen lopen.

(3) Dan die dochter van Farao. Anders dan haar vader is ze. Ook zij krijgt geen naam. Maar leeft in twee werelden. Zij is een vrouw. Hoe kan je dit aandoenlijke kind – zoals baby’s dat zijn – laten verdrinken? Zij heeft de macht om het te redden, maar doet dat heimelijk. Zij leeft in twee werelden: kent die van haar vader misschien maar al te goed. Je zult maar de dochter van een dictator zijn! Maar zij is zelf een vrouw met gevoel en voelt medelijden. De zus van het kind ziet haar kans schoon: ‘ik weet nog wel iemand!’ En zo spannen die twee dochters uit totaal verschillende werelden, samen. En komt het kind weer – de farao’s-dochter heeft dat niet in de gaten – bij zijn moeder, en ze krijgt er ook nog voor betaald!

Laten we eens beter kijken: de farao’s-dochter betaalt de ‘vrouw’ voor het voeden van het kind, daar waar haar vader dit volk als slaven, zonder vergoeding dus, laat werken.

Zoals de dochter van de Farao wordt ook dit kind zelf een mens van twee werelden. Groeit op als bevoorrechte prinsenzoon. Maar pas vanaf een bepaald moment! Essentieel voor het verdere verhaal is dat hij een zoon van dit volk is, hieruit voortkomt, hier is opgegroeid. Er wordt in dit verhaal maar één nieuwe naam genoemd, zijn naam, die – als ik goed begrepen heb – zowel Hebreeuws als Egyptisch klinkt. Hij weet hoe te

leven in angstland, hoe carrière te maken aan het hof als verre voorvader Jozef. Soms zijn mensen zo deel van een bepaalde wereld en bepaalde manier van leven dat ze helemaal geen idee hebben van de onderkant van de samenleving. Is iedereen in de vanzelfsprekendheid van de eerste wereld zich bewust wat de consequenties van de luxe zijn voor mensen in de derde wereld? Is deze generatie zich bewust van hoe wij de aarde achterlaten voor volgende generaties? – Ja, langzaam begint het te komen, maar het vraagt zeer veel en zeer lange processen van bewustwording. Mozes, juist als man van die twee werelden, wordt zich langzaam ook bewust dat het zo niet langer kan. Al heeft hij soms een zetje nodig, want het is zo lekker makkelijk om in de vertrouwde luxe te blijven. Verandering vraagt altijd moeite, altijd je eigen grenzen doorbreken en overstijgen.

Hier is de toon gezet van de bewustwording. Het moet eerlijker en rechtvaardiger. Maar de situatie lijkt ho-pe-loos vast te zitten. De sociale structuren van de gevestigde orde zitten muurvast. En toch: Gods wegen zijn wérkelijk ondoorgrondelijk. Vandaag gesymboliseerd in dat kistje – het is hetzelfde woord als waar Noach wonderwel mee overleefde: een arkje. Nieuw leven ontstaat. Een doods-kistje wordt een ark die leidt naar een nieuw ongedacht bestaan.

Dit zijn de namen: vandaag Mozes, ‘want,’ zei ze, ‘ik heb hem uit het water gehaald.’ Alle andere personages van vandaag krijgen later hun namen: de zus en de moeder.

Dit is het thema in heel het boek: bevrijding langs zeer wonderlijke wegen. En dit is het thema van heel de Bijbel en heel ons geloof: bevrijding langs wonderlijke wegen.

Vorige week beloofde ik dat wij de komende weken het Oude Testament niet vanuit het Nieuwe gaan lezen. En dat we ook niet inzetten bij Genesis – een scheppingsordening waarin de mens een bepaalde plek heeft en die hersteld moet worden. Nee, we lezen vanuit Exodus, vanuit ‘namen’: waar de menselijke situatie begint bij een sociale positie, niet bij een abstractum (Adam en Eva zijn archetypen!, Mozes een mens met een levensverhaal). Waar mensen een naam en een gezicht krijgen – die jongetjes in de Nijl krijgen een naam en een gezicht in Mozes. Het thema is duidelijk: de dood wordt omgezet in leven. Het is een doopverhaal. Gods bevrijdende kracht is sterker dan de macht van de dood.

lied 353, vers 1, 2 en 4 *Nu heeft het oude leven afgedaan*

Het verhaal van Mozes vertelt ons nog iets anders als we naar Farao’s dochter kijken. Het maakt uit hoe je handelt. Je kunt namelijk zelf een rol spelen in een nieuwe toekomst voor jezelf en de ander. Het maakt uit welke keuzes je maakt. Handelen uit liefde maakt de wereld eindeloos milder en mooier dan wat haar vader doet. En met die ogen horen wij het vervolg van de Bergrede. Het maakt uit welke keuze je maakt in je eigen handelen.

Matteüs 5, 21-24

lied 611 *Wij zullen leven, God zij dank*

Deze preek is gepubliceerd op <http://pgenschede.nl/preken>

Gelieve deze preek alleen voor persoonlijk gebruik aan te wenden, en niet zonder overleg met de auteur voor verdere publicatie of verkondigingsdoeleinden te gebruiken.